

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ИЗЛАЗИ:

десетог, двадесетог и последњег дана свакога месеца на табаку и по.

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА:

на год. 4. ф., на по год. 2. ф. на три мес. 1. ф. Рукописи се не враћају.

РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ДЕМОКРАТИЈА.

(Из књиге: „О уставној држави и њезиним установама.“)

Од Ђ. Вукићевића.

Назива се таква државна форма где народ посредно чрез изабране заступнике своје највишу државну власт обавља.

Ова државна форма сходна је и за многобројније народе, за простране територије, за сваку климу, шта више и за сваке државе, које имају више и многостручније државне цели.

Репрезентативна демократија оснива се такође на начелу народне суверености. И овде је сам народ једини и искључни властник свеколике власти државне, он је позван да обавља законодавство, управу и правосуђе државно.

Од тога на који начин и у којој форми обавља народ ове три најважније функције државне власти зависи устав репрезентативне демократије.

Устави репрезентативне демократије нису свугде једнаки, почем ове три најглавније функције државне нису свугде једним истим органима поверене, не стоје свугде у једнаком међусобном одношају и неослањају се на једним истим установним начелима.

Да би смо сазнали појам и унутрашњи строј репрезентативни демократија ваља нам о њима још коју опширније рећи.

Законодавство у репрезентативним демократијама јесте излив опште воље народне. Парламенат се састоји из заступника, које народ из своје средине на једну или више године бира.

Овај је парламенат позван, да у границама постојећег устава законодавну власт обавља, да нагледа владу, и на одговор позива владине органе и т. д. Питање је да ли оваки на основу изведеног устава састављени парламенат има право основне промене

у том уставу предузимати, шта више и сам устав другим замењивати? Ми ћемо о овом питању на другом месту приликом говора о општем гласању опширније говорити, овде само у кратко спомињем, да, с правног гледишта, и у репрезентативним демократијама има само народ право путем општег гласања радикалне промене у уставу предузимати и постојећи устав другим замењивати, по чем су парламенти позвани да једино у границама постојећег устава законодавну власт обављају.

Ова теорија усвојена је већ у многим државама северне Америке — правно је основана и одговара појму демократичном.

Влада у репрезентативним демократијама може бити на различни начин састављена. Ми познајемо три најглавније владине форме у таким државама, и то: 1. где је сам сабор поред законодавне власти уједно и извршна власт дакле — влада. У овом случају води сабор наравно тек врховну управу и решава тек важнија управна питања, а остала дела, раздељена по појединим струкама оставља одборима, које из своје средине бира.

Ово бива поглавито у револуционарним временима, где опасност и нужда државна изискује да се цела законодавна и извршна власт у једне руке споји. Таки беше француски конвенат, енглески парламенат, америкашки конгрес и мађарски саборски одбор г. 1848. за време револуције.

2. Где се извршна власт повери једној колегији — директорији, савезном савету, ил конзулату. Чланове ове колегије бира или сам народ непосредно као и чланове парламента, или сам парламенат, као у Француској за време директорије и конзулата или у Швајцарској још и данас.

3. Где се извршна власт повери једноме човеку непосредним или посредним избором од народа на цео живот или тек на опредељено време, као у северној Америци, негда у Нидерланду и у француском уставу од г. 1848.

Размотримо поближе све ове три владине форме.

1. Где је парламенат законодавство и влада, ту престаје пре свега дуализам две једне од друге независне државне власти.

Овим престају сва трвења између народног заступништва и владе, која у уставним државама често по државу опасна бивају. У овоме лежи велики добитак не само у времену, но и у политичној досљедности, почем народно представништво и влада не морају једно другом уступке чинити, већ могу своје закључке и намере точно и досљедно извршивати. Извршна власт у оваковом виду има и много већу снагу у својим рукама за обдржање реда и за постижење државне цели, по што се она наслања на пар-

ламенат, а то ће рећи на сам народ. При овакој владиној форми парламенат је сигуран, да ће оно што жели и извршено бити. Но поред сви ови добри страна има овај начин управе и своји големи мана.

Као год што се потпуно и савршено одцепљење поједини државни власти не може за узор уставне државе сматрати, исто се тако и потпуно уједињење обе државне власти законодавне и извршне не може одобрити.

При таковој владиној форми слаби одговорност извршни органа.

Парламенат ће увек блажије поступати са члановима из своје средине, па ма они какове преступе против државни интереса учинили, шта више почем сам парламенат у извршење најважнији државни питања утиче, то мора наравно бити задовољан са својим делом и наредбом, па зато и постаје одговорност толика, као да је и нема.

Предузимање државни дела у самоме парламенту не да се ни с друге стране оправдати, једно што овим бива велики губитак у времену, влада запиње и државна се дела споро решавају, а друго има и таки управни питања, која се због своје природе не могу у парламенту решавати, а наиме дела спољашне политике и рата. Парламенат је у опасности да што закључи, о чему није свестрано убавештен и да одбије поједине предлоге из узрока што му сви разлози нису могли саопштени бити.

Даље је велики недостатак и у томе, што овде већина парламента решава, ма да та већина није увек кадра о својству поједини предмета пресуђивати и тако често бива да поједини говорници, већину парламента на криви пут наведу, што је тим горе и опасније, што таке коловође не раде више у своје име већ у име целога парламента.

Поред оваке владине форме не може бити такође ни праве досљедности и сталности у управи, јер се влада често са парламентом мења, многе започете мере и планови остају неизвршени, више се у опште почиње него што се извршује, влада није кадра јер нема довољно времена да своје потчињене органе упозна и својства им оцени.

У деоби званија и бенфиција бивају зле употребе почем свака партаја на своју корист обраћа време где се у већини наводи. Из свега се види да ова управна форма, гед је парламенат не посредно или чрез своје комисије извршна власт поред неки добри страна има и небројено мана. Ова управна форма даје се оправдати највише у узрујаним временима где опстанак и сигурност државе изискује, да се цела државна власт што више у једне руке усредсреди.

С У З Е.

Проклела ме мајка још на крилу своје,
 Желећ' јаде тешке детету јадноме:
 Да никада бедно среће не имаде!...
 А зашто ме прокле — бог ће сам да знаде!
 И ти мирни гласи: буји, чедо, наји.....
 Хај, не беу лепих жеља осећаји!
 Сваки гласак клетва, црна клетва беја
 На зелено жиће, пречисто од греја.....
 Клетва, црна клетва! —
 Та и ди би било:
 Да ме сада терет јада
 Тако мучи силно!...

Када млађаноме криоце нарасти,
 И већ знадо жеље срца ми искасти
 У свет ноћо..... „Збогом!..“ братац, сеја рече;
 Из ока им врело од суза потече.
 Ал сад знадем, суза кака суза беја!.....
 Шњоме проли на ме клетву братац, сеја:
 Да изданем, бедан, под теретом јада!...
 Клетву, тешку клетву; та и да би сада
 Срце њино жарко
 Ладан било каме:
 Е да никад не помисле
 У туђину на ме!...

Па кад оте судба, све, што беја драго,
 Имам, мишља, јоште драгоцено благо,
 Са осмејком красним невинога стида
 Што ће живот болан мило да ми вида.
 Ал и ти ми, сунце, више груд не видаш,
 Ледне су ти речце, ладно мене примаш;
 Па збогом, лепојко,..... и ти си ме клела,
 Са очима лепим срећу ми отела:
 Е не могу стари
 Часи да се врате:
 Та не могу, душо лепа,
 Да не мислим на те!...

Плаво небо мутни застрли облаци.....
 Ал ће опет сијнут' сунца мили зраци,

Процветаће ружа док сунашце сијне,
 Доћ' ће моја срећа — док ме терет мине....
 Е онда ће ваљда пожалити сеја:
 У часима црним ладна штоно беја!
 Кајаће се мајка, братац, лена дика,
 Штоно толко рана задаше меника!
 Каја ће се љуто —
 Ал ће касно бити:
 Црна ће ме земља тада
 Давно већ грлити!

У Пожуну, априла.

II.

ЧИЧА СИМА.

Приповетка Милорада П. Шапчанина.

Хоћете да вам приповедам о староме чича Сими. Жалосна нам прича у овако црну времену. Уђутали смо се као да смо од сиња камена. Чудо несмо заборавили говор и како нам је име. Е тако је то кад се човеку заштију прса а уста запуше.

Али опет недајмо се хрђи и тужњави. Приповедаћу вам. А и како се не би сетили старога мученика. Бог би један знао — можда је одавна међу блаженима.

Имао је четир сина и једно девојче. Цуре му није било у свој бељинској. Ужурба се момчадија око двора чичина. Плашљива голубица једва се смеде помолити иза капиџика. Расрди се стари бабо па је даде Петру Новљанину. Што је његова бакалница, нема је у шехер-Сарајеву. Невеста уз рузмарин девера као румени ђуле у градини. На двору се коло таласало, а ми седијасмо на диванахни, па у братском збору писмо у срећу новим младенцима.

— Сваку срећу на дуго и много!

— Амин, да Бог да!!

— Бог нам срећу делио, а ми се 'вако братски љубили и миловали!

— Амин, да Бог да!!

— Здрав да си нам, брате домаћине!

— Из ваших уста у божије уши.

И тако наздрављасмо. Запевасмо, па опет писмо и зборисмо. Говорисмо па и уђутасмо. Оборисмо главе преда се ка оно сунцокрет на заходу. Старом чича Симу затрепташе влажне трепавице. А ми? Усилисмо се па не дасмо маха болу и тужњави.

Уздаси се уставише у самој јабучици. Стискосмо руке. Погле-
дасмо на тамне зидове градске, севнусмо очима и набрасмо обрве.
Сумор нам се узви челом ка облаци по ведроми небу. Хеј —
што тада не загрме пуцањ отуда са дрине. Крвили би се болан
као вуци кад их гладна чича стера са планина.

— Хај, хај — омаче се свима нама са хладних усана.

— У Бога се уздам све ће добро бити, поче чича Сима па
ето га с вином.

Ама да сркнусмо.

— Да, да, браћо, и мени се већ више не пије. А ја сам
вам на чаши стара мејданџија. Ено видите зидове црквене како
нас жалосно гледају. Да злохуде богомоље. И још нам до смеха
као да смо на Миљасци у конацима Сарајевским. Тако ми Бога
ми смо велики грешници!

— Има л' гдегод грђих отпадника вере Ристове од нас
јађеника. Ето и двије прохујаше, а још ни крова не дигосмо;
рече Јово терзија.

— А шта ћеш голој сиротињи настави, чича Симо, па стаде
пред нас: — Јесте ли ме чули!

— Дела чича Симо говори. Видиш да нам се језик завезао.

— Ми дадосмо све што могадијасмо. Није л' тако?

— Тако је.

— Па богме сад је дошло до ноката?

— До ноката чича. Тако је.

— Па зар сада да напустимо божију кућу?

— То нећемо. Бог нас сахранио од такве помисли.

— Мухур овамо, повиче чича, а ми их поскидасмо те преда
њ. Викну на ме те написах молбу на господара.

— Ну који ће са мном запита нас оштро.

Стадосмо се врпољити, док ја рекох: ево ме, ја идем с
тобом. Бога ми игра о главу ком се наспе да прелази Дрину.
Нису Турци плитке главе да нас рахат пуштају. Многима се
смркло, па...!

— Што Бог да и срећа јуначка, рече чича Сима па ми
стиште руку као гвозденим пијавицама.

Опет седосмо те испричасмо своје невоље. Прође вече, ноћ
и поноћ а краја им не би. А и ко би ухватио краја и хесапа
толику јаду и грдиљу. Од колевке до гроба зулум и насиље...
Заплаве зора... Изљубисмо се и опростисмо се.

Кренусмо се на задушну среду.

— А куда си нагла, рајо? Запита нас царинар.

— Хоћемо ефендија тескеру до Лознице.

- Рајо, рајо — погледа нас крадом па се лукаво насмеја.
- Да те Бог поживи, ефендија!
- Много ми тумараш вилајетом ђаурским.
- Ка' сирота фукара — одосмо по сукно.
- На што ће вам аба?
- Да је подеремо за твојега здравља.
- Хајд', хајд', рече па нас опет погледа оштро и лукаво.
- Боже здравља, настаће и наша судија рече ми чича кад седосмо у скелу.
- Хоће, ако Бог да, помислим па погледам на слободна брда српска.

Извезосмо се. Погледасмо један у другогa. Одахнусмо, насмејасмо се, па се прекрстисмо. Милом Богу хвала ево нас на српској земљи. Сунце беше на заходу. Доцкан у мрак стигосмо у Лозницу.

Ви несте никад прелазили Дрину; да ми вас Бог поживи. Грех вам на душу, ако не видите жупних села и лепих вароша што су тамо по земљи српској. Није вам тамо свет утучен ка' ово код нас. Свак' дигао главу као миралај па право гледа у очи. Свирка не престаје и дању и ноћу. Кома је до песме кличе колико га грло носи. Е тако вам је у слободној земљи. А овде код нас? Да нам Бог помгоне — ал' ни у злу немаш јадати се коме. Мртачки је живот што га проводимо.

На уранку пођосмо у Мачву. Пукла равница докле неба траје. На све стране помаљају се села кроз проређене лужњаке. Пут се бели право у недоглед глатак раван као по синији. Чича Сима оборио главу па све мисли и мисли. Ја се одупрљо о лесе па певах до божије воље. Беше ми лако на срцу као по причешћу.

Угледасмо беле зидове кућа шабачких, а на светој цркви крст позлаћен па трепти у зраку. Прекрстисмо се. Не мину ни час, а ми пројездисмо широком светлом улицом. Свет нагао и тамо и амо, а дућани све на избор робом и лепотом. Преноћисмо. Сутра рано седосмо на вапор. Таких дерегаља нема нашом Дрином док се не спустите до Брчкога. Седнеш бива ка' оно на ћошци, а он јури без и једног весла. Послушан је куда год се крми. Врте му се точкови на боку па бацају воду све у белу пену. Лева гледасмо на китњасту Срем. Видесмо беле куле свeтих богомоља и манастир Фенек.

У један пут викну чича Сима па упрљо очи далеко низ Саву:

- Куд су ти очи забасале. Зар не видиш болан брајко оно бело чудо!

— Бог с тобом, чича, како не бих видео.

— Отвори добро очи па гледај. Један пут у веку 'вако чудо и ремек.

То беше Београд.

Забљешташе куле и палаче. Па дворови све један над другим. Срчали прозори засјали на сунцу као од биљура. На врх брда кнежевски конаци. Над двором му застава лепрша. Заигра нам срце у прсима. Па београдски град. Ништа вам није та белџинска тврђава — ђегија играчка од праха и кала. Побелеше нам очи гледећ чудо и сијасет. Све зид уза зид, а на сваком гротну наперен је топ. Зидови, стене, куле, шанчеви, па опет суре зидине од кама и опеке. На кршноме врху бели конаци. Рекао б' су небо подупрли. Дунав и Сава разлили се — дивота погледати. Одседосмо па сутра рано из једне улице у другу. Лево, десно, правце па на криво. Ето ти нас пред големим рујним конаком. Пукли прозори све по бојевима. Бројим, бројим — па се метем, памет ми се врти. Пред тобом троја врата, не знаш на која ћеш. Уђосмо у дворану. Опет прозори на прозорима, катови над катовима. Уђосмо у ходник. Подигосмо очи, а то висе ступњи, побре, од црвенога мрамора. Опречили се о зид, а нигде болан греде да терет понесе. Испесмо се горе. Пред вратима гомила ћирица, пуше и диване.

— Кога тражите?

Рекосмо да имамо писму.

— А од куда сте.

— Из Босне, рекосмо, па нас онда понудише те седосмо. Шљоцну пиринчали реза и истом се врата отворише. Мимо нас прође коснат господин вас у црној чоси. Слуге скочише, а ћате се ужурбаше да ноге полеме. За ухом им бели калемови а у руци хартија са јазижом. Зазвони меденица, па нас позваше унутра. Остависмо јеменије, турисмо фесове под пазухо па униђосмо.

— Пом зи вам Бог, браћо, рече нам тај господин. Имате ли писмо?

— Имамо, господине. Извадисмо па дадосмо.

— Ви сте из Белџина.

— Обојица.

— Па још несте доградили цркву.

— Не може се драги господине. Истрошисмо се.

— Боже здравља биће зар која у нас.

Зато и дођосмо до светлога „књаза.“

кол'ко вам треба.

— Колко рече ваша милост.

— Е сад идите па сутра сабајле да сте овде код мене, јесте ме разумели? Сад с Богом пошли.

Прођосмо по Београду. Јатомице лете хинтови мимо нас. Жене се накокотале све свилом и срмом па иду из дућана у дућан. Дивимо се куд год погледамо. Ја гледам чичу, а чича мене па замахне главом. Деца се мотају тамо амо, па скакући ка' малена јарад. Дођосмо пред саборну цркву, а истом зазвонише звона. Потекосе нам сузе, јер их никад донде не чусмо. Седосмо на камен: слушамо и слушамо. А кад стадоше уђосмо у цркву.

— Ја каквих дивних икона, повикнем чича Сими.

— Слава теби господе, шапуташе чича.

— Па погле грдних полијелеја и кандила, један, два три...

— А ко би их све и избројао.

— Е тако је где је слава и царевина.

— Удржи нас боже светле и виђене; уздахну чича па се прекрсти. И ја се прекрстим па лагано изиђосмо из цркве која мирисаше на тамњан и измирну.

Цео божји дан смо провели на улици, а кад се смрче одосмо на конак. Па несу вам тамо ханови ка' по Богу код нас вође у Босни. Све су вам то светли и бели дворови. Мој је чича мало потврд човек. Кад путује чанчић праха и тазе сомунчић доста му на дан. Нека цркне ђаво, рекох у себи кад дођосмо, те га одведох у најбољи хан Чичи се не свиди вака госпоштина. Маше главом, шикне на нос, па ме оштро погледа. Ја се ни вешт не чињах. Утрнусмо свећу па легосмо. Чича се обрташе као на жеравици. Ја ћутим, чивим се да спим.

— Полудећу, бога ми ћу полудети, рече; јер мишљаше да сам давна у сну. Промигољи се, па онда скочи као да га кључалом водом попрскаше.

— Шта је за Бога, чича — па скочим и ја.

— А где си ти мене довео, ниткове један.

— Па у хан. Зар невидите за Бога да....

— Јок, јок ти си ме навео на бригу и зло.

— Шта вам се сад опет наспело. Лези чича јер је давно поноћ.

— Бога ми ћу свиснути до зоре. Ја кад нас стану сутра цедити ови бездушници, хоћеш колачити очи.

Једва га умирих те опет легосмо. Би ми жао што га ба-
цих у бригу без божије воље.

Сутра рано одосмо онет у конак. Избројаше нам стотину жутих златица. Захвалисмо се лепо, па се одмах опремисмо дому. Здравом и срећно дођосмо на Дрину. Превезосмо се у јадовну земљу. Дочекаше нас намргођене заптије, изведоше нас пред мудира, па онда — у апс. Чичи одузеше новце, свезаше га, па пешке одагнаше у Сарајево. А ја вам оста у тавници. Ту вам прележах цео месец док ме браћа скупо не искупише. Оболео и вас огрезао у хрћи и гаду — вратим се мојој сиромашној кућици. Жена и деца плакаху, а и сам бих сам био кукао, да ми се срце не беше скаменило болом и чемером.

О јацији искупише се тужна браћа. Вајкасмо се, ћутасмо поцрвенесмо, скочисмо, лупнусмо ногом о тле и чврсто стискосмо једно другом руке. Заклесмо се.....

.....Прва пушка затећиће нас готове. Тешко ономе на кога дуне вихар наше освете!.....

Чича Симо још се ни до данас није вратио из Сарајева. Сам једини господ знаде хоћемо ли га икад жива видети. У какво је гњездо запао — боље би му било и с вуцима у гори.

А црква? Прођите се, браћо, богомоље. Хоћете да дигнете божју кућу међу тигровима. Ено је још и данас тамо у суровинама. Чемерна је као што смо и ми тужни и жалосни. Дићићемо је онда кад се и ми листом подигнемо. Слобода слави Бога. А донде? — Донде нека је у црној ризи, да се знаде е смо раја и робови.....

ПРИМОРСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ.

(Скупио Славољуб Лжичар.)

2.

Ој јаворе, зелен боре,
Леп ти ли си покрај горе!
Сваку грану по јабуку,
А у среди соко седи,
Па погледа низ то поље,
Гди јунаци ловак лове.
Мали ловак уловише,
Једну малу кошутицу.
На дела је поделише:
Краљевићу срце даше.

Али срце проговара:
Пеците ме, нејите ме,
Јер ја нисам кошутица,
Већ млађана дивојчица!
Мен' је мајка проклињала:
Да би, ћерко, подивљала,
С кошутама траву пасла,
А с јелени воду пила —
За то нисам кошутица,
Већ млађана дивојчица!

О ЦВЕТУ И О ПЛОДУ.

(Свршетак).

VIII.

Али да се махнемо сада говора о оплођењу, па да се повратимо опет трешњову цвету, да видимо на њему, шта и како бива, кад оплодни прах дође до женског дела цвета.

Тога ради ћемо још једном узети женку на око, да видимо, како поједини саставци њени стоје према плођењу.

Женски део цвета називамо тучком, јер она стабљика у средини цвета изгледа баш као тучак или туцало на авану. Долњи део, који је у трешњова цвета у чашици, задебљао је и зелен, а зове се плодник; горе се диже у вис жуто-зелени стубић, који се свршује на врху жигом, обложеним ситним жлездицама и брадавичицама, које су одређене на то, да задрже оплодни прах.

Оплодни прах дође до жига, који га прими у себе, па се после сиђе стубићем у плодник, и ту се онда заметне плод.

Вара се свако, ко мисли, да се из оплодна зрна управо развије плод, јер то није тако. У биљка има исто тако, као и у живих створова, прави плод још напред образован у слици јајета, које се мора смешати најпре са оплодним прахом, па да се онда тек развије и постане плод.*)

Гледаћемо сада, да изближе видимо, у каквом се стању налази цвет онда, кад већ увехне, и кад беле листиће с крунице распири ветар на четири стране. На трешњову, а и на сваком другом цвету може се видети сада, који ће цвет постати плодом, а који не. Прашњаци се већ осушише, тучак и жиг већ да угину, зелена је чашица сада мрка и увехла и скоро да отпадне; само на оном месту, на којем ће да се развије трешња, тамо је некадањи мали плодник (јајник) постао дебљи и већи и кад после неколико дана сви делови већ поотпадну, то ће већ и свако дете распознати зелену трешњу.

Али то, што већ сада видимо као трешњу, тек је горња кожа њезина, права је трешња у нутри и није ништа друго,

*) Горњи природни закон ваља нам према опитима најновији испитача свести само на живе створове, који се множе родитељским плођењем. Тима се разматрањима показало, да се ниже животиње и биљке расплођују још и на други начин, бесполно. Тако имају животиње и биљке, које постају из откинутих делова старије биљке и животиње, и онда подмлађени даље трају и развијају се као особити створови. Друге постају пуцљем; омладак се појави као пуцољак на старој јединци, па кад одрасте, а он се откине од ње, те живи даље самостално, за себе.

него оплођено јајце, које се развија, плодник или јајник је материца трешњи, у којој ова живи и из које прима храну, што ју је природа приуговорила ту.

Тек у новије је доба посматрано, како расте биљка и плод. То је веома чудновато и поучљиво, а најбоље је разјаснио то чувени јестаственик Шлајден својим величанственим изналасцима.

IX.

На зрелој трешњи не можемо опазити никаквих састојака цвета, само се траг од једног његовог састојка може видети на њојзи. Зрела је трешња развијен плодник, који је некада стајао у чашици. Чашица је отпала и плодник је сада утврђен о петељку, која је до то доба придржавала чашицу. Од чашице дакле не остане ништа на трешњи, и само широки крај петељчин, који је приљубљен нуз трешњу, а није с њоме срастао, показује место, на којем је била негда чашица. Горе се на трешњи види обично некакав издубак, а у век неко малено путашце, и то је место, где је био тучак, који је већ давно увехнуо и спао, и само ово стврднуто пуце оставио по себи.

На подобан начин расту скоро и све остале врсте воћа, само с том разликом, што у многих није плодник у чашици, него испод ње. Тако опажамо горе на зрелој јабуци неколике сухе листиће, а у сред њих неко пуце. Листићи су оти осушена чашица, а путашце је опет заостатак од осушена тучка. На зрелој се јабуци дакле могу јасније видети трагови цвета, него на трешњи. С тога пак није петељка у јабуке на крају тако широка, као у трешње, и јаче је срасла с плодом. Кад не би тога било, то би јабука због тежине своје отпала тек што би почела зрети. Исто је тако у крушке.

Драге бисмо воље овде при крају рекли коју реч још о соку и о боји воћа; али то није још са свим испитано науком. Најмарљивијим испитивањем није се још докучило, да су материјални састојци, који су нужни биљци за растење, у једне биљке друкчији, него у друге. До душе, чињени су поучљиви опити, по којима се показало, да неко биље има то својство, да узме у себе извесне материје из земље, у којој је поникло, па се оне материје налазе и у плоду његову. Немају ли у земљи такве материје, то не ће биљка ни успевати на такову месту. С тога се ђубре поља, да би земља опет добила потребних материја, што јој их је одузела лањска жетва, а за то је потребно сматрање и искуством добивено знање, чиме се ваља њива гнојити, ако

ћемо да нам ова и ова биљка на тој добро успева. С тога ратар мења сејање и сеје сад ово сад оно корисно биље на једној и истој њиви. Где је пшеница ове године одузела од земље оне материје, што их потребује за се, ту не ће моћи успевати до године, али ће за ото друго биље на томе истом месту наћи довољно материја за своју потребу. Свакоме је ратару то познато. — Што се тиче воћа, ту није још довољно испитано, у чему се састоји особина растиња, да баш ово и ово воће произведе, и узрок томе налазе само у још неиспитаној разлици, која је својствена растињу, у сили, која му је од искони дана, да само ове и ове цветове и плодове понесе и да узима из ваздуха и из земље само оне материје, које му и годе и које су му од потребе, и никоје друге.

И пак се зна из искуства, да се може воће оплеменити вештачким средствима, кад се племенитије гране исте врсте накаламе на воћке или кад се приведе цветни прашак племенитија воћа цветовима исте врсте. Тим се начином добија најбоље воће. Чудно је одиста, да можемо тако с разних грана једне и исте воћке добијати разно воће, на прилику: киселе и слатке трешње, крушке ил' јабуке. —

Тако докучује човек од природе поједине тајне и присили је кад и кад, да му служи његовој ћуди и цели; али вештина човекова имаде граница, као и знање му, и у век мора он ићи за природом и пазити и поштивати њезине законе.

(По немачкоме.)

Владан Арсенијевић.

НЕ ВАЉА МАЗИТИ МАЛУ ДЕЦУ.

Свако гадно својство, што га дете има, с њиме је одрасло и ако већ од одраслог постане злочинац, то је рђаво васпитање у првашњој младости његовој узрок свему. Јер човек се исто тако не рађа неваљао, као ни поштен, него постаје временом таки. Зато ће сваки, који има у себи човечанска чувства, таког неваљалца увек као несретника сматрати, јер неје он одговоран за своје злочинство, него његови првашњи васпитатељи. — Многи обично пресуђују, али сасма неправо, васпитавање детета тек од школских година, а не базирају се на поступање у првим годинама његовим, ма да су ове године за цео будући живот најважније, и ма да у детету управо од 4—6 године ваља положити морална темеља за цео живот. Многи родитељи мисле, да су своју дужност као васпитачи већ учинили, ако дете само

у школу пошљу, и непромишљајући, да се у њој до душе ум изоображава, али да је право васпитање морало свршено бити већ код куће. И ово домаће васпитавање припада нарочито матери; она утиче најраније и најдубље на дете тако, да се васпитавање човека већином на мајчином крилу сврши. Одрастао човек даје се још научити али не васпитати. Матере дакле ваља још за рана да васпитавају и приме к срцу речи једног поште-ног човека, који вели: „презирати ваља ону жену, којој је дуго време, поред своје деце.“ Али наравно, да матере могу добро васпитавати, ваља да су и саме добро узгојене, па да као такве живе и делају.

Зашто су деца дакле већином већ у првим годинама њиховим размажена, и зашто долазе, што из искуства знамо, мање-више као морални богаљеви учитељима у руке? Само зато, што први васпитачи, дакле матере, занешене беху том несретном мишљу, да ће дете, чим му памет сазре, одма слушати и разпознати шта је добро, а шта је зло. Шта више, некоје матере верују, да су детету неки греси као и врлине урођене, и да се против првих т. ј. грехова не даје ништа изградити, а да ће се врлине и без ичије помоћи развијати. Они на њихову и детињу жалост не знају, да памет никад више не долази у означено време, него да од првог тренутка живота, чулним утисцима у мозак утиче. Даље ни то не знају, да из човека може и добар и рђав изаћи, као из какве иловаче, ако ваљаном или невештом мајстору у руке дође, и да човек, за рана навикавајући се, може доспети, ако се иначе са здравим органима (нарочито са здравим мозгом) родио, до високог ступња усаршења у телесном, умном и моралном погледу.

Прво васпитавање човека оставља се понајвише случају, у коме дадиље, мајке, тетке и стрине најглавније улоге играју, и родитељи већином чине све своје могуће, да владање, вољу и памет детета покваре, надајући се, да ће им се чедо у школи већ поправити. А ако така деца у школи не постану онака паметна и добра, као што родитељи жељаху, то онда сву кривицу сиротану учитељу преписују, а не себи самима. Таких домишља-на родитеља има много, а особито код тако званих отмених ста-лежа.“

Али и о добрим успесима мале деце суди се сасма погрешно, уколико се исти навек неком природеном дару преписују, не обзирући се на то, у каквим приликама живљаше дете до истог времена, у коме се на његове успехе мотрило. Ако добро испитамо ствар, то ћемо видети, да у првим годинама детета таки

треници утицаше и тако звани дар развише. Нема сумње, да је човек кадар да од детета начини генија, само ово ваља одма после рођења отпочети.

Управо чиме почнемо мазити дете? Тим што га носимо тамо амо, што га уљуљкујемо и успављујемо песмом. Та и мало дете се научи на она окретања тако, да после плаче, када престану. Пошто старији гледе, да га вунцарањем умире, то се дете онда научи, да му се на његову дреку свака жеља испуни, да све што зажели мора бити, и тако постане самовољан, ћудљив и тврдоглав. Које се дете вунцарањем даје умирити, то је већ знак, да је покварено, и од тога ваља га одма одучити, тиме ако га оставиш да се дера док не ућути. Нека је на знање матерама, да кад добро и здраво дете плаче, да је томе узрок 1) што је слабо нарањено, и ако се задоји, то ће одма престати да плаче, 2) што лежи на влажном и хладном месту — преобуци га чисто и топло, на мирна Бачка, 3) што му се накупише ветрови — клистир са топлом водом, као и тарење по трбуху умириће га. Али деца обично плачу, што су покварена.

Ваља само промислити, да човек у првome добу свом живи без икакве свести, јер му мозак чулним утисцима неје довољно пробуђен, и да му је кретање сушто аутоматично (т. ј. живачном рефлексијом постало). Мало по мало почне оно осећати шта је добро шта ли зло? а то бива услед повољних или ти неповољних утисака на живце му и то онда постане навиком. Много времена прође, док дете узмогне разликовати поједини утисак. У усти детета морало је неко време тећи слатко млеко материно, пре него што дете осети, да је слатко, пре тога оно ће ти и најгорчију ствар исто тако узети у уста, као и материну дојку. Исто је тако и са свима другим чувствима, па зато се и лако навикну на силне потребе, и кад ове једном осети, онда дете плаче из злоће, да силом задобије оно, што жели. — Главно правило при душевном васпитавању младога човека и то још одојчета јесте: да се детету закрати свашта, на што не треба да се навикне, а напротив оно, што ће му друга природа бити, да се брижљиво и све једнако понавља. Нека нам је слободно рећи, да дете прима утиске за цео живот већ онда, када ми не би ни помислили, да на дете нешто утиче.

Ако дете постане дурљиво и тврдоглаво услед тога што су му родитељи попустили, кад је дречало и чинили му све по вољи, то ће се полако развити у њему самовоља. Уместо да дете савлађујући незгоде и својевољно напрежући своју снагу

присвоји себи снажну вољу, дају се родитељи и дадиље дреком и плачем, једном речи ћуди детињом вући за нос. Шта више има родитеља, који се поносе са својом тврдоглавом децом и веле, да то тврдоглавство увек ваља слушати. Наравски ту се не треба ни чудити, што така деца само оно чине и допуштају, што њима годи, што им се снага воље не развија и што ту не може ни спомена бити о владању над самим собом и послушности, као првој врлини детета. Зафиримо ли само у детињу собу, то ћемо видети, како су она деца, што плачу, ћудљива према другима и како се ови, као послушни робови неваљале деце, уздржавају од свачег, што би ове труда стало или им непријетно било. Је ли при таком васпитању, могуће утврдити самосталност, снажну вољу и чвст карактер у детета? Кад матере и дадиље на деци свашта превиде, онда ће им деца бити без јаке воље, слабостиња, и тежиће само за тим, да господују, и то ће препречити те се неће у њима развијати готовост, да се жртвују и да теже врлини. Дете ни у игри не ваља на то навикнути, да помисли: е му је увек неко нуждан, који би му помогао, да се игра.

(Свршиће се.)

ПОДЛИСТАК.

Невоља.

Шведска приповетка.

— Сада ћу вам нешто приповедати, рече стара мајка Перици и Марици, који сеђаху на огњишту поред ватре и радознано гледаху у баку, која седе према њима на огњиште. — Мати је некла гужвару а отац се посади на своју раденичку клупу и сви слушаху на оно што ће мајка приповедати. Она овако започне:

— Оћу баш да вам приповедам што год! Само ме слушајте пажљиво! Био један момак. Он се ожени једном младом девојком; име јој је било Јула; а њему Свен. Можете мислити, да су им били красни сватови. Млада је била тако лена и тако дивно обучена, да је вас народ поврвио у цркву, да је види. А младожења је био тако чио на љубак, да је било милина погледати га. Тако се одвезу наши младенци у цркву и венчају се. Света је било така силесија да се ниси могао макнути с места. Онда се сватови врате кући па им се даде сватовска част. Докле су јела носили свираху свирачи а после ужине играло се до мркле ноћи.

Таки су били сватови свенови и јулини. После сватова преселе се младенци у своју кућу, јер они имађаху своју рођену кућицу са две избе, а пред кућом беше дуд, на ком тице цеваху, и имађаху шталицу и у њојзи кравицу, оваца и свиња, па имађаху још покућства и тушта којешта. Толико им остаде од родитеља. Они беху задовољни и рекоше: „Сада ћемо да будемо весели и да својски уживамо овај свет.“ Тако ти они почеше јести, и пити и спавати док год у велико не гране сунце. Шта више они и дању спаваху. Али то их је све већма успављивало, тако да су зевали цео дуги дан.

Једнога дана баш пред вече када тедоше вечерати, виде они — не знадоше да ли кроз врата или кроз прозор — гди се у собу промаља велика, гадна, црна рука са дугим прстима — глете, децо, ево овако је дошла, овако се лагано машила за сто, зграбила је чинију са чорбом и однела им је баш испред носова, који им се, можете мислити, тако отобољише, е би додирнуо један другог, да нису обоје и Свен и Јула од страна леђа понадали, када угледаше грдну, гадну ручерду како им пограби вечеру и како је однесе а нико и не опази. Али они рекоше: „Шта се то нас тиче! Ми ћемо да легнемо па да спавамо, па сутра ће онет бити све добро.“ И они леглоше али не могоше дуго заспати, јер совуљага се дерала на дуду: ху, ху, ху! — и њима је дошло као да гадна ручурда једнако по кући клобара; али је така помрчина била, да нису могли ништа видети. Једва једанпут заспе а кад се пробуде освануо је дан већ у велико и муж рече жени: „Устани, жено, па скувај чорбу.“ А жена оде па наложи ватру, а шта мислите, шта је видела баш кад је тела да узме лонац? Јо, велику гадну ручерду, која зграби за држак од лонца па за тили часак је нестаде, као канда је кроз зид прошла. Сада се човек разљути, стисне песницу и рече: „Само да ми оћеш још једеред доћи, гадости једна, оћу те тако причврљити, да ћеш ме попамтити. А сада идем управо судцу.“ Јест! он устаде, обуче се и теде узети своју свечану аљину, али кад је стаде скидати са клина, осети како неко други још јаче аљину вуче, и кад се осврне има шта и видети — гадна ручерда увати за аљину му, отрже је и нестаде је пре но што он себи дође. И тако ти је то ишло од сад сваки боговетни дан. Сваки дан долазила је гадна ручерда, па је по што год уграбила; један дан јело, други дан руво, трећи покућство. Сада се богме уплашише човек и жена и мишљаху: шта ће на послетку да буде из тога? Једнога дана чују они гди им крава муче и виде како је гадна рука зграбила за рогове па је вуче у шуму. Сирота крава била је врло мршава и обзирала се плашљиво за газдарицом јој кад је изгубила се у шуми. Тада поче жена горко плакати; а муж јој рече, да не може ту невољу очима гледати с тога се напије ракије и тако тврдо заспи као да је умро. А жена му седла је плачући и незнајући шта да ради. Сада немам више ни капи млека! Шта да му дадем

**

за јело? И она мишљаше више на мужа него на себе, јер она је била добра, милостива душа. Док је тако плакала, у небо гледала и бога питала шта да ради, учини јој се као да тица једна на дрвету пева: Труд прибавља леба: труд разгања невољу; када лепа рука улази онда гадна излази.

Када она чује ове речи уједанпут јој сване пред очима и мало јој одлане на срцу. Она убрише сузе, узме вретено из буцака, гди је од неколико недеља већ лежало и почне прести: ррр, ррр, ррр! — Ова јој свирка дође врло пријетна; скоро је већ заборавила била како то лепо иде. — Каква је то весела свирка? запита је муж кад се пробуди. А жена му сад приповеди како јој је била пала туга на срце, како је тица на дрвету певала и како је она помислила да ће морати окренути се срећа ако почну радити. Он се почеше по глави и мишљаше да ће она по свој прилици имати право и тако они пољубе једно друго и завере се да од сад почну друкчије живити. И они радише цео дуги дан, свако у свом послу, и кроз цео дан не дође гадна ручерда да им шта год однесе. Али није ништа више ни било за узимање, јер гадна је рука све пограбила. Остаде им само још један једини лонац и нешто кртоле у једној котарици али не имадоше леба. Па када је млада госпа у вече кувала кртолу у лонцу мишљаше она: Еј! ако сада дође гадна рука па ми однесе лонац! И она се јако уплаши. Али нема гадне ручерде! И кад кртола беше кувана и она ју на сто донесе, ето ти једне мале, лепе, беле ручице те мете леба поред њене чиније па онда и поред свенове. А тица на дрвету запева: Труд прибавља леба; труд разгања невољу; када лепа рука улази онда гадна излази.

Она се тако обрадује, да је готово испустила кртолу на тле од силне итрине хотећи да полети и да пољуби малу, белу, лону ручицу, што јој толико благослова донесе, али ове брзо нестане. У том дође и муж јој и донесе велико бреме дрва а жена му приповеди сузним очима, шта је видела. И он се јако обрадује и они седну да се привате. И одавно му није тако пријало јело. Они се развеселе као што скоро нису и благодараре богу. И сад настане други живот. Свако јутро устану они чим сване и радише цео дан тако да увек уморени легаше; али их имаде ко и рабрити, јер сваког боговетног дана дође лепа ручица, те им донесе васдан оних ствари, које је гадна ручерина разграбила. Једнога дана донесе и саму аљину свенову, па је сама обеси о клин. Али највећма их обрадује, кад једнога вечера чују, гди им крава под прозори муче. „Моја крава, моја крава, моја лепа Белка!“ повиче Јула и полети напоље. И гле лепа рука водила је занета за рогове Белку, која је гледала са својим великим, умиљатим очима Јулу весело ричући. Јула није могла целу ноћ спавати, тако је желела, да у јутру устане, да крави даде ране, да је помилује и помузе.

И наша Јула се провреди као ни једна жена у целој околини. Она напредује много лепих ствари па их прода за добре новце. А муж јој поправи у зиму разбоја за ткаље, које је Јула учила ткати. Када Свен и Јула посташе богати људи узму они његову стару матер и веселише је у старе дане њезине, а бог их за то благослови. Јесте, он то учини, јер им дарова двоје дечице, дечка и девојчицу. И они су волели слушати приповетке баш као и ви мила моја дечице!

У једанпут настане у том крају вика: „Долази краљ, долази краљ!“ И доиста долазаше сам краљ главом, а с њиме и краљица госпођа му, а возаху се у једним великим колима. И сав свет појури, да види краља и краљицу, јер то беше врло добар краљ и врло добра краљица, који само о том бригу водише, да буду праведни према свима и да усреће народ. И кад њиова велика кола стану пред гостијоницом, скупи се ту толики силан народ, да је изгледао као мравињак. И краљ и краљица приступе људима и стану се с њима сасвим лепо разговарати. И краљ је био врло леп човек, имао је црну косу и граорасте очи, које се светљаху као сунце када би се смешио. А краљица беше велика, лепа госпа и изгледала је умиљата као анђео. И обоје виде како жене и девојке имају лепе аљине од сукна и они запитају: „Ко тка овде тако лепо сукно?“ И људи рекоше: „Јула свенова жена!“ Тада позове краљ и краљица Јулу и мужа јој, они их позале и рекну да ће купити од њих сукна. И они наруче, шта мислите, 50 рифи сукна и шест туцета шарених марама и то за младу краљевићку. И краљ поклони Јули и мужу јој своју слику златом опточену за спомен и рече им: „Сретни били децо моја!“

Од то доба беху наша Јула и Свен још вреднији и богатији. Они помагаху сиротанима и приповедаху им о свом животу и о гадној и лепој руци. Али гадну ручерду не видише више никад у својој кући. Јер видите, децо, она рђава, гадна рука, то је била невоља, која је све носила из куће када се уселише лењост, раскош и немар, а лепа мала ручица знате ли ко је то био? То је био труд, који свако добро у кућу унаша и припомаже да се у њу срећа и благостање усељују. А краљ то је био наш властити, дични краљ Оскар а краљица то је наша краљица, којима беше највећа брига, да им народ сретан и прилежан буде и да награде оне, који се поштено владаху. Ето видите, децо, да је ова приповетка истинита. И ево сад јој је крај и баш у најбоље доба, јер мати је испекла гужвару па ћемо сад вечерати “

Перица и Марица скоче са патоса а и стара мајка устане, сви се скупе око стола, па коме се већ пушила гужвара. А муж и жена погледе једно у друго и насмеше се као да тедоше рећи: „Ми знамо ту приповетку.“

И кад весели седоше за сто, чују како напољу пред прозором лаэта својим младима цвркуће: „Труд! труд!“

— Чујте, рече Марица, шта ласта своје мале учи. То је она сама од себе научила.

— Ала ти лудо говориш, Марице, рече Перица, та бог је њу то научио. С.

Разне изреке.

Љубав најволије свет басана. Она увек мисли да ће се ње ради чуда збивати.

Блаженство чисте, сретне љубави уздиже срце на крили одушевљења извору свега, што је добро и лепо.

Човек може много, далеко више но што мисли, само кад оће или кад — мора.

Мржња чини, да је човек лаковеран када окривљују оне, које мрзи.

Сваки осећај слаби кад се често повраћа.

Жеља расте ако јој препреке на путу стоје.

Свет обично цени оне ствари, које су ретке.

Како је чудновата мудрост природе! Закон јој је разноликост у појединости а јединина у целости. Тако би требало да свеза љубавна спаја и најразличнија срца и да склапа пријатељски савез међу њима!

Раброст и учтивост то су врлине, које се најлакше опазе, јер ко их нема, не може се издавати, да их има; обе имају ту заједничку особину, да на исти начин на видик излазе.

Лажљивост лети брзо као ветар а истина пузи лагано за њом. Али лажљивост толико реве и кривуда, да је истина која ни на лево ни на десно не гледа за кратко време престигне.

Мудром човеку његове су властите груди краљевина, а ако кадгод и на што друго гледа то је на то: како суде о њему неколицина најодабранијих пријатеља, у којих нема предрасуда, те му могу дати добра савета.

Завист је незадовољство, које осетимо кад приметимо на другом коме врлину, коју ми немамо. Предмет ове страсти, то је нешто, што би желели имати; и премда одликовање, кад се строго узме, не може изазвати незадовољство, то, што иначе не бива, овде бива. Завидљивац мисли, да га је светлост суседа му потавнила; оно што је добро, за њега постане зло и он зажели, да се или уклони му испред очију или сасвим збрише. Завист опија и кочи као ладан отров и услед тога завидљивац, као да појми своју властиту несвестицу, очајавајући склапа руке и повлачи се ружећи у кут. Ако шта освоји то чини обично у помрчини, издајничким поткопавањем, оклеветавањем и оцрњивањем. Завист је глупа и достојна презирања; она је неваљалство, које, као што веле, нема празника него непрестано ради и себи бригу патоварује на врат.

Књижевне белешке.

* У Београду је изишла прва књига „Песама и обичаја српског народа,“ што их је скупио и издао М. С. Милојевић. У тој првој књизи су „обредне песме;“ има их свега 345 и подељене су на 29 разреда. Могу се добити у књижари Вел. Валожина по 20 гр. ч. (2 ф. а. вр.) комад. Од истог писца изишла је и прва свеска историјског руског романа „Маљута Скуратов.“ Цена му је 6. гр. ч. (60 нов. а. вр.)

Г л а с н и к.

Др. ЈОВАН ХАЏИЋ — СВЕТИЋ.

Родно се 8. сеп. 1799. умрло 22. апр. 1869.

У животу сваког народа има тренутака, који му тугом гуше срце, тренутака, које мора црним словима да забележи у књизи среће и несреће своје.

Такав је тренутак за нас ево овај, када морамо српском свету да кажемо јаде, који су књижевност нашу задесили смрћу Милоша Светића.

Тежак, претежак је задатак говорити о човеку над чијим губитком још сузе пролевамо, а још теже с тугом у срцу оценити цео живот му. С тога ћемо овде само у кратко обележити радњу његову на пољу књижевности и просвете српске, а потоња времена нека оцене цело многоврсно делање његово.

Нека му буде споменик, којег ћемо овом приликом да му подигнемо, као мемнонов стуб, који само сунчаних зракова треба па да проговори.

У млађем колу српских књижевника, одушевљених за правац досијевијев заузимао је прво место Јован Хацић у књижевности назван Милош Светић. Он је почео 1821. г. песничтвом пишући оригиналне ствари и превodeћи по гдешто из класика. Прва му је песма, којом је изашо на јавност била: „Одзив младога српскога духа на глас арфе шишатовачке.“ 1826. г. основао је „Матицу Српску,“ друштво најпре за издавање „Српског Летописа“ а после и осталих српских књига, што је у оно време имало неизмерне важности по развитак српске књижевности. Матица је српска издала доста књига, и доста добра српству учинила, а што нам је при спомену њеном на понос, то је, што се на нас у томе угледаше и остала наша и словенска племена, те се „Матице“ по целом словенском свету основаше. После Магарашевића уређивао је „Српски Летопис“ и то 7. књига (4. свеске за г: 1830. и 3. свеске за г. 1831.), а прешав у Београд „Голубицу“ у које се време (1839—1844) највише издигао књижевничким гласом. О филолошким предметима писао је доста. Тако: Суд о граматизи В. Бабукића; ситнице језикословне; кључ језика српског год. 1853.

Године 1847. позвала га је српска влада у Србију, те је ту око сачињавања земаљских закона пробавио 9. година а за то време израдио грађански законик, сва српска уређења и предлог о поступку судском. У г. 1842. 1848. 1861. и 1864 (5.) видимо га као посланика на саборима српским у Карловцима, г. 1847 (8) као посланика на сабору угарском у Пожуну, а пре тога био је најпре (1830.) фискал конзисторије бачке и директор гимназије новосадске, а после патрон гимназијски све до смрти своје. Г. 1850. буде постављен за министарског комесара ради судске организације у војводини српској, а мало доцније за председника ц и кр. обласног суда у Новоме Саду. Доста му дела пропало је о буни мађарској кад је г. 1849. Нови Сад изгорео. 1856. г. издао је прву, а 1860. другу свеску својих скупиљених дела: у првој су оригиналне, у другој преведене песме. Као језгру својих историјских испитивања издао је г. 1859. „Дух српскога народа.“ 1861. г. превео је „Натана мудрог“ од Лесинга, а г. 1862. „Устанак српски под Црним Ђорђем.“ 1864. г. почео је издавати часопис „Огледало српско,“ од којег је изашло 10. свезака. Исте године, у месецу априлу, кад се оно „Матица Српска“ у Нови Сад преселила, буде изабран за потпредседника њезиног.

Ето у кратко радње хацићеве на пољу просвете, књижевности и јавног живота српског. 48. година живота свога провео је он у том раду не угађајући светини, нити ласкајући страстима и ђудима њезиним, а да му је за то ипак срећа и напредак српскога народа на срцу лежала ево доказа из дела његових: „Народе,“ вели он, познај себе самога, ако желиш,

да сретно твој народни живот оснујеш, утврдиш, продужиш, и по могућству овековечиш.“ И на другом месту: „Љубити народ свој, не зове се њега само хвалити, и у звезде ковати, и слабости и кораке покривати, него хвалити гди хвалу заслужује, а слабости и недостатке познавати и искрено настојавати о средствима, да му народ буде бољи, савршенији, разумнији, нравственији, просвештенији, сретнији и дуговечнији.“ Овако говорити може само онај, који народ свој љуби и који му је искрен и прави пријатељ.

Да, Хаџић — Светић је народ свој волео и за срећу, напредак и просвету његову многа и многа добра починио, а што није тај његов рад увек на одобравање наилазио, узрок је то, што је он био човек од срца и душе у најплеменитијем смислу те речи, да је више пута радио не слушајући на савете здравога разума. Срце га је његово гонило на рад и онда, када га у том раду није потпомагало јавно мишљење, он је радио па ма да му се око чела није вио венац од мирисавог цвећа сплетен из опште љубави, него трнов венац сплетен из бодљика јавног мњења.

Нека му је вечан спомен међу нама!

* Различите немачке новине по Хрватској устају сада као што веле „из пукога родољубља“ против народног позоришта у Загребу, те сматрају за кривицу свој земљи нанесену ону „огромну“ потпору која се даје народном позоришту у Загребу. Права је безобразност, веле, тражити још већу, кад и ова надмашује земаљске дохотке. Те новине веле без околишења: хрватско је позориште сувишно; оно није за друго, него да угоди Загрепчанима и њиховој празној гиздавости: лудују, па би се хтели од свега света одружити и сами за себе живети; ради тога и сматрају хрватско позориште потребно за народни живот. Али ко ће на такве мушнице трошити кржаве жуљеве народа! Тим новинама одговара ваљани лист „Венац“ веома добро овако: Позивате се на народ, на његове кржаве жуљеве; иштете дрзовито у име његово, да се укине хрватско позориште. Ко вам је ту народну вољу очитовао, где вам је пуномоћ? Ако хоћете знати, што народ жели, питајте га на сабору, законито заступана. Овако изјављене му воље бесмо један пут сведоци — ал' тада рече, да Хрватско позориште у Загреба треба да постоји потпором народном.“

* Југославенска академија знаности и уметности избрала је у својој седници од 3. маја г Симу Љубића, академика, за чувара народнога музеја.

* „Матица српска“ увиђајући одавно нужду да јој треба сопствена кућа, то слободно можемо рећи, купила је од овдашњег трговца Гилминга кућу за 59.200 форината ауср. вред. и 200 дуката кључарине. Кућа ова лежи на пијаци на најлепшем месту, те тако ће, сваки родољуб српски ово ново дело матичино с радошћу поздравити.

БИБЛИОГРАФИЈА*)

Српске књиге.

ЗЕМУНСКИ ГЛАСНИК, недељни лист, излази недељом у јутру. Издаје и уређује га И. К. Сопрон а печата се у његовој печатњи у Земуну г. 1868. Цена му је годишња 5 фор. у банкнотама заједно с поштарином. За предбројнике у Србији стаје овај лист дукат цесарски с поштарином. За Босну, Херцеговину и Стару Србију 60 гроша турских, ван турске поштарине, коју предбројници сами имају платити.

БЕСЕДА, лист за црквене, школске и народне потребе Год. I. За издав. и уред. одговарали су неко време Андрија Монашевић, онда Јован Цоновић свештеници. Излази у Новом Саду, у штампарији платоновој 1868. Сваки број „Беседе“ доноси и један додаток под именом „Духовни Зборник.“ Излази 10. 20. и последњег сваког месеца. Стоји на годину 6 фор. на по године 3 фор. на три месеца 1 ф. 50 нов. а. вр. У Србији и осталим земљама српским ван Аустрије цена је: на год 60. на по год. 30 на 3 мес. 15 гроша чар.

ЗМАЈ, лист за шалу и сатиру, издаје и уређује Јован Јовановић год. IV. Излази 1. и 15 сваког месеца. Штампарија Хорњанска у Пешти, 1868. Стоји на годину 4 фор. а. вр. на по године 2 фор. Претплатити се може само од 1. или од 13. броја.

КО ГРЕШИ, РОБ ЈЕ ГРЕХУ. Приповетка Фр. Хофмана. Посрбио Димитрије Јосић, учитељ IV. разреда гл. муш. школе у Новом Саду. Штампарија Игњата Фука у Новом Саду. 1869. На малој 8-ни. Стр. 100. Стоји 40 новч.

*) Да би ова библиографија што потпунија могла бити, умољавамо лепо све издаватеље и списатеље наше, да би нам љубав имали послати од сваке књиге, коју на свет издаду, по један примерак, или бар потпуни и веран наслов сваке књиге. У.

С А Д Р Ж А Ј.

Репрезентативна демократија. (Из књиге: „О уставној држави и њезиним установама.“) Од Ђ. Вукићевића. — Сузе. Песма П. — Чича Сима. Приповетка Милорада П. Шапчанина. — Приморске народне песме. Скупио Славољуб Лжичар. 2. — О цвету и о плоду. (Свршетак.) (По немачком) Владан Арсенијевић. — Не ваља мазити малу децу. — Подлистак: Невоља. Шведска приповетка. С. — Разне изреке. — Књижевне белешке. — Гласник. — Библиографија.

Издаје: Матица Српска.

Уређује: А. Халцић.

Платонова штампарија у Новом Саду 1869.